



Araştırma Makalesi
Research Article

Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
Yıl: 2021 Cilt-Sayı: 14(4) ss: 1431-1452

Academic Review of Economics and Administrative Sciences
Year: 2021 Vol-Issue: 14(4) pp: 1431-1452

<http://dergipark.org.tr/tr/pub/ohuiibf>

ISSN: 2564-6931

DOI: 10.25287/ohuiibf.894020

Geliş Tarihi / Received: 09.03.2021

Kabul Tarihi / Accepted: 04.05.2021

Yayın Tarihi / Published: 15.10.2021

MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ DİJİTAL MUHASEBE OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN TESPİTİ ÜZERİNE KAYSERİ VE NİĞDE İLLERİNDE BİR ARAŞTIRMA^{*,**}

Taha PUSMAZ¹
Abitter ÖZULUCAN²

Öz

Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada, nicel araştırma yöntemlerinden “Tarama Modeli” kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği’ne (TÜRMOB) üye olan muhasebe meslek mensupları, örneklemini ise olasılık dışı örnekleme yöntemlerinden, “Uygun Örnekleme Modeli” esas alınarak Kayseri ve Niğde’de faaliyet gösteren 294 (285 SMMM ve 9 YMM) muhasebe meslek mensubu oluşturmaktadır. Araştırmada, muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetleri, yaş düzeyleri, öğrenim düzeyleri, mesleki unvanları, mesleki tecrübeleri, mezun oldukları lise türü ve yerleşim yeri türü ile dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olmadığı, dijital sistemlerin hayatlarındaki ve mesleklerindeki önem derecesi, dijital sistemleri etkin ve verimli kullanmak için eğitim alma durumları ve yeni teknoloji ve dijital sistemleri nasıl öğrendikleri ile dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Sonuçta muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerine ilişkin yapılan istatistiksel analizler sonucunda muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık ve bilinç düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler : Muhasebe meslek mensupları, Dijital okuryazarlık, Dijital muhasebe okuryazarlığı.

Jel Sınıflandırması : M40.

* Bu çalışma, Prof. Dr. Abitter ÖZULUCAN danışmanlığında Taha PUSMAZ tarafından hazırlanan ve 2021 yılında Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe-Finansman Bilim Dalı’nda kabul edilen “Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijital Muhasebe Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi” başlıklı Yüksek Lisans tezinden türetilerek hazırlanmıştır.

** İlgili çalışmada 03.03.2021 tarih ve 2021/05-01 sayılı Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Etik Kurulu’ndan gerekli izinler alınmıştır.

¹ Bilim Uzmanı, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Muhasebe ve Finansman Ana Bilim Dalı, tahapusmaz@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3189-5065.

² Prof. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Muhasebe ve Finansman Ana Bilim Dalı, abitter42@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-4157-8218.

Atf / Citation (APA6):

Pusmaz, T., & Özulucan, A. (2021). Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin tespiti üzerine Kayseri ve Niğde illerinde bir araştırma. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(4), 1431-1452. <http://doi.org/10.25287/ohuiibf.894020>.

A RESEARCH ON THE DETERMINATION OF THE DIGITAL ACCOUNTING LITERACY LEVELS OF ACCOUNTING PROFESSIONALS IN KAYSERİ AND NIĞDE PROVINCES

Abstract

In this study, which aims to determine the digital accounting literacy levels of accounting professionals, "Scanning Model", one of the quantitative research methods, was used. The universe of Turkey Certified Public Accountant and Certified Public Accountant Chambers Union (TURMOB) members who are professional accountants, sample the non-probability sampling methods from the "Available Sampling Model" found on the basis of Kayseri and Niğde 294 (285 CPAs and 9 CPA) creates a professional accountant. In the study, there is no statistically significant difference between the gender, age levels, education levels, professional titles, professional experiences, the type of high school they graduated from and the type of place of residence and digital accounting literacy levels, the importance of digital systems in their lives and professions, digital systems are effective. It has been determined that there is a statistically significant difference between the level of digital accounting literacy and how they learn about new technologies and digital systems and their training to use them efficiently. As a result, as a result of the statistical analysis conducted on the digital accounting literacy levels of accounting professionals, it was determined that the digital accounting literacy and awareness levels of accounting professionals were high.

Keywords : Accounting professionals, Digital literacy, Digital accounting literacy.

Jel Classification : M40.

GİRİŞ

Teknolojide meydana gelen gelişmeler ve bu gelişmelerin tabi bir sonucu olarak dijitalleşme, günümüzün bilgi çağı olarak ifade edilmesi noktasında oldukça önemli bir faktördür. Dijitalleşme toplumsal hayatın her alanında olduğu gibi mesleki alanda da çeşitli değişimler meydana getirmiş ve bu mesleklerin icra edilmesi sürecinde pratiklik kazandırmıştır. Muhasebe mesleği de bu değişim ve dönüşümden etkilenerek, çağın gereklerine göre kendini yenilemek zorunda kalmıştır. Bu nedenle dijital dönüşümün başarılı bir şekilde muhasebe mesleğine uyum sağlayabilmesi amacıyla teknolojik altyapı geliştirmede olduğu gibi muhasebe mesleğini icra edenlerin de dijital becerilerini destekleyecek altyapı çalışmalarının geliştirilmesi, gereklilikten öte zorunlu hale gelmiştir.

Dijital dönüşümün birçok yönünü içine alan "Dijital Muhasebe Okuryazarlığı" ile ilgili eğitim çalışmalarının bu becerilerin gelişmesine mutlak surette katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Beceriler geliştirildiği ve bu konuda süreklilik sağlandığı sürece, muhasebe meslek mensupları meslekleriyle ilgili işlemleri dijital ortamlar sayesinde etkin ve verimli olarak kullanabilecekler, dijital verileri doğru bir şekilde anlamlandırılıp yorumlayabilecekler ve elde edilen bilgileri işleme becerisine yansıtabileceklerdir. Böylece hem kendi faaliyetleri adına hem de mükellefleri adına doğru kararların alınması, işlemlerin yapılmasında zaman tasarrufunun sağlanması ile birlikte işçilik, mekan, kırtasiye, arşivleme gibi konularda gider avantajı sağlanması mümkün olacaktır.

İşte sözü edilen bu faydaların sağlanabilmesi için "Kayseri ve Niğde'de muhasebe mesleği üzerine faaliyet gösteren meslek mensuplarının (SMMM ve YMM) dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi ve muhasebe okuryazarlığı gerekliliğinin ortaya konulması" amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi "Muhasebe meslek mensuplarının dijital okuryazarlık düzeyleri nasıldır?" şeklinde belirlenmiştir. Çalışmada amaçlanan bulguları elde edebilmek için Kayseri ve Niğde'de faaliyet gösteren 294 (285 SMMM ve 9 YMM) muhasebe meslek mensuplarının dijital okuryazarlık düzeylerinin tespitine yönelik çok yönlü bir anket yapılmış, elde edilen bulgular önce yorumlanmış sonra da bulgular esas alınarak tespit edilen sorunların çözümüne yönelik önerilerde bulunulmuştur.

I. DİJİTAL MUHASEBE OKURYAZARLILIĞININ TANIMI VE MUHASEBE MESLEĞİ ÜZERİNE ETKİLERİ

I.I. Tanımı

Dijital muhasebe okuryazarlığı; “Muhasebe meslek mensuplarının mesleki bilgilerini dijital sistemlerde doğru, etkin, verimli, objektif ve eleştirel olarak kullanabilmeleri için ulaştıkları teknolojik yeterlilik derecesi” olarak tanımlanabilir (Tekbaş, 2018).

Muhasebe meslek mensuplarının ifa ettikleri işlerini dijital ortamlarda verimli ve etkin bir şekilde gerçekleştirebilmesi, dijital sistemlerdeki verileri okuyup yorumlayabilmesi ve edindiği yeni bilgiler ile çözüm önerileri ortaya koyma becerisi kazandırılması (Tekbaş, Kurnaz, & Azaltun, 2018: 225) şeklinde tanımlanabilir.

Yukarıda verilen tanımlar esas alındığında, muhasebe meslek mensuplarının mesleklerini icra ederken dijital araçlardan yararlanarak etkin, zamanlı, yararlı, güvenilir, teyit edilebilir, ihtiyaca ve gerçeğe uygun bilgi üretebilmek için verilerden (data) bilgiye ulaşabilme, bu bilgileri eleştirel bir bakış açısı ile yorumlayabilme, karşılaşılan sorunlara uyarlayabilme ve çözüm üretebilme yeteneği olarak da ifade edilebilir.

I.II. Muhasebe Mesleği Üzerine Etkileri

Yapılan bir araştırma; muhasebecilik mesleğinin dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerden çok üst derecede etkilendiğini ortaya koymuştur. Sözü edilen bu araştırmaya göre vergi düzenleyicilerinin % 99, muhasebe mesleğini icra edenlerin ve denetim çalışanlarının % 98 ile teknolojik gelişmelerden etkilenen meslekler arasında birinci sırada (Tekbaş, 2019) olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle teknolojik gelişmelerin muhasebeye entegre olması ile birlikte, muhasebe meslek mensuplarının verileri işleme, verilere ilişkin doğruluk oranları, zamanlama, bilgiye erişim hızı, hata riskinin minimuma indirgenmesi ve işleyiş sürecinde iş yükünün hafiflemesi gibi konularda çok önemli düzeyde fayda sağlandığı görülmektedir. Bu faydaların dışında Türkiye’de meydana gelen dönüşüm ile birlikte birçok kamu kurumu uygulamalarını elektronik ortama taşımıştır. Örneğin, Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı (belirli şartlara haiz olan mükellefler için) elektronik belge (e-Belge) ve elektronik defter (e-Defter) tutma zorunluluğu getirmiştir. Böylece muhasebenin temel fonksiyonlarından birisi olan belgeleme konusunda devrim niteliğinde kolaylıklar sağlanmıştır. (Tektüfekçi, 2017: 79). Ayrıca dijital muhasebe ile birlikte “muhasebe mühendisliği ya da mali mühendislik³” gibi yeni iş alanları da ortaya çıkmıştır. Böylece yeni nesil muhasebe uygulaması olarak bilinen dijital muhasebe sayesinde işlemler oldukça pratik yapılmaya başlanmış, çalışanların da daha verimli çalışmaları sağlanmıştır. Ayrıca bulut sistemleri ve yapay zekadan yararlanarak icra edilen dijital muhasebe, robotik muhasebe ile daha kolay, daha hızlı ve çok hata yapma riskini azaltma gibi avantajlar sağlamıştır (TSOfis, 2021).

Dijitalleşmenin ve teknolojik gelişmelerin geçmişte olduğu gibi muhasebe mesleği üzerinde gelecekte de etki oluşturması beklenmektedir. Beklenen olası etkiler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Tekbaş, 2019):

- Muhasebe meslek mensupları tarafından yapılan işlerin dijital sistemler tarafından yapılması,
- Dijital dönüşüm noktasında; vergi hazırlığı, denetim ve finansal muhasebeyi içeren standart (klasik) muhasebe eğitiminin yerine, muhasebe teknolojilerini öne çıkartan eğitim-öğretim sistemlerinin öne çıkartılması,
- Muhasebecilerin vergi düzenlemelerini bilme, vergi kanunlarını yorumlama becerilerinden çok, bilişim teknolojisinde yeterli düzeyde deneyime sahip olma özelliğinin aranması,

³ Dijitalleşme sürecine adapte olmak şeklinde de ifade edilebilen mali mühendislik kavramı, bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanma sürecinde önemli olup, üst düzeye ait çözümlerin ve uygulamaların ortaya konulduğu meslek olarak tanımlanabilir (TSOfis, 2021).

- Teknolojinin sağladığı gelişmelerin muhasebe meslek mensuplarına yeni kariyer (mali mühendislik gibi) ve yeni fırsatlar sunması,
- Muhasebe mesleğinde denetim ve danışmanlık işlevinin öne çıkması,
- Muhasebeye ait sistemin tamamının bulut sistemi şeklinde bir dönüşüme girilerek kurum ve kuruluşların istedikleri bilgiye zaman ve mekândan bağımsız bir şekilde ulaşımın kolaylaşması,
- Arşivleme, kayıtların saklanması gibi maliyetli işlemlerden tasarrufa gidilmesi ve klasik yöntemlerin ortadan kalkarak, hepsinin bir barkodunun sistem aracılığıyla ve internete (blockchain⁴ ve bulut sistemleri) dayalı muhasebenin yardımıyla yapılması,
- Muhasebe endüstrisinde internet üzerinden gerçekleştirilen saldırılara ilişkin önlemlerin alınması, kullanıcılara ait kişisel bilgilerin gizliliği ve bilginin güvenliğinin sağlanmasına ilişkin önemin artması,
- Bütün gün çalışan muhasebecilerin yerine, organizasyonlara katma değeri yüksek hizmet sunan yarı zamanlı sanal muhasebecilerin ortaya çıkması,
- Dijital araçların etkin kullanılması ile birlikte üretilen bilgilerin daha verimli ve gerçeğe uygun bir şekilde ortaya konulması.
- Blockchain teknolojisiyle muhasebede yer alan klasik defterlerin yerini dijital defterlere bırakması,
- Muhasebe mesleğinde yer alan uygulamaların geçmiş dönemlere ait kayıtlar yerine, gerçek zamana dayalı kayıtsal sistemlere geçilmesi, finansal tabloların ve raporların anlık görüntülenerek düzeltilebilmesi.

Dijitalleşme uygulamalarının günümüzde her geçen gün insan hayatına daha çok hükmetmesi ile birlikte, doğal olarak muhasebe uygulamaları ve meslek mensupları da bu değişimden etkileneceklerdir. Bu sayede hem muhasebe uygulamalarının icra edilmesi hem de muhasebecinin rol ve görev tanımlarının büyük ölçüde değişerek yeniden tanımlama gereği kaçınılmaz duruma gelecektir. Bu nedenle muhasebe meslek mensuplarının günümüzde sadece muhasebenin kuramsal yapısını ve vergi anlayışını yeterli düzeyde bilmeleri gelecekleri açısından yeterli değildir. Aynı zamanda hem günümüzde hem de gelecekte meslek mensuplarının dijital uygulamalar konusunda yeni beceri ve yeteneklere sahip olmaları ve sahip oldukları bu becerileri de sürekli olarak güncel tutmaları gereklilikten öte zorunlu hale gelmiştir. Böylelikle dijitalleşme ve dijital muhasebe okuryazarlığının gelişimi ölçüsünde meslek mensuplarının verileri çok daha hızlı kayda almaları sonucunda ihtiyaç duyulan bilgilere daha hızlı ve daha kolay ulaşmak mümkün olacaktır. Bu sayede çok hızlı bir şekilde veriden bilgiye ulaşan meslek mensubunun bilgi birikimi ve öngörü kabiliyeti sayesinde daha isabetli kararların alınması, denetimin kolaylaşması, maliyet (işçilik, mekan, kırtasiye, arşivleme gibi) ve zaman tasarrufunun sağlanması çok daha kolay olacaktır. Bu durum hem meslek mensuplarının hem de mükelleflerin zamanında ve çok daha hızlı bir şekilde bilgi edinmelerini sağlayacağı için verimliliklerini (özellikle zaman ve maliyet tasarrufu açısından mutlak surette artıracaktır.

Dijital okuryazarlık düzeyinin artırılması sonucunda bir bilgi sistemi olan muhasebenin ürettiği bilgiler, bir taraftan daha standart (tekdüze), karşılaştırılabilir, anlaşılabilir, zamanlı, ihtiyaca ve gerçeğe uygun nitelikte olacak, diğer taraftan bu bilgilerin işletmelerin iç (yöneticiler, ortaklar gibi) ve dış paydaşlarının (devlet, kredi kurumları, sigorta şirketleri, satıcılar, alıcılar, sendikalar ve tüm kamuoyu gibi) alacağı kararlara mutlak surette olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Böylece muhasebe hem temel işlevlerinden olan mali nitelikli işlemlerin kaydedilmesini hızlandırarak bilginin daha kolay elde edilmesine hem de ürettiği zamanlı ve gerçeğe uygun nitelikte bilgi ile makro ekonominin kalkınmasına katkı sağlamış olacaktır.

II. LİTERATÜR TARAMASI

Muhasebede dijitalleşmeye ilişkin olarak literatürde yer alan ve ulaşılabilen çalışmalara ilişkin özet bilgiler aşağıdaki gibidir.

⁴ Blockchain, sistemi değiştirmeyi, hacklemeyi (elde etmeyi) veya hile yapmayı zorlaştıran veya imkansız hale getiren bir bilgi kaydetme sistemidir. Bir blok zinciri, esasen blok zincirindeki tüm bilgisayar sistemleri ağında çoğaltılan ve dağıtılan işlemlerin dijital defteridir (EuroMoney, 2021).

Tektüfekçi (2017) tarafından yapılan çalışmada ülkemizde halen bazı mükelleflerin uygulamak zorunda oldukları elektronik dönüşüm (e-Dönüşüm) sürecinde, elektronik belge (e-Belge) ve elektronik defter (e-Defter) uygulamaları yasal ve türel çerçevede ele alınmıştır. Ayrıca söz konusu elektronik muhasebe (e-Muhasebe) uygulamalarına yönelik ilk ve güncel uygulama örneklerine yer verilmesi amaçlanmıştır. Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından çok yakın bir gelecekte; e-fatura, e-irsaliye, e-arşiv fatura, e-bilet ve e-yolcu listesi gibi belgeler ile birlikte yevmiye defteri ve defteri kebir dışındaki diğer defterler için de uygulamaların hayata geçirilebileceği ifade edilmiştir.

Tekbaş, Kurnaz ve Azaltun (2018) kaleme aldıkları çalışmada amaçlarını; muhasebecilerin dijital sisteme ait tutumları, bu tutumların saptanması ile dijital sistemlerin muhasebeciler açısından uygun, verimli ve etkin kullanılması için dijital muhasebe okuryazarlığının gerekliliği olarak belirtmişlerdir. Anket yapılarak yürütülen bu çalışmada; muhasebecilerin dijital ürünlerin kullanımı noktasında kendilerinin yeterli olduklarını, muhasebe mesleğiyle ilgili dijital gelişimleri takip ettiklerini ve ayrıca dijital sistemin kullanılması noktasında sağlanan eğitim hizmetlerinin yeterli olmadığını beyan etmişlerdir.

İşgüden Kılıç ve Anadolu (2018) tarafından yapılan çalışmada, dijitalleşmenin muhasebe uygulamalarında yapılan hileleri önleme noktasında etkinlik durumunun ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışmada; meslek mensuplarının muhasebe yazılımlarının ve denetim faaliyetlerinin web tabanlı olmasından duydukları memnuniyet ifade edilmiş ve ayrıca web tabanlı yazılımların bilgi güvenilirliğini olumlu etkilediği, kontrol ve denetimi kolaylaştırdığı, hileli işlemlerin ortaya çıkarılmasına katkı sağladığı, finansal raporlamanın daha çok şeffaflaştığı ve hileli finansal raporlama eğiliminin azaldığı yönünde görüş beyan edilmiştir.

Türker (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmada amaç, global açıdan işletmelerin beklenti durumlarını sağlayacak global muhasebeciliğin şekillenmesine ait gelişmeleri ve çalışmalarını ortaya koymak olarak belirlenmiştir. Çalışmada hem dijitalleşme ve yapay zekâ teknolojisindeki gelişmeler hem de dünya finansını ve muhasebe mesleğinin işleyişini belirleyen kuralları düzenleyen kurumların sermaye ve para piyasaları adına muhasebe mesleğinden beklentileri ve talepleri ile birlikte, bu beklentilerin hayata geçirilmesi durumunda mesleğin gelecekte ciddi düzeyde değişim ve dönüşüme ihtiyaç duyacağı ifade edilmiştir. Bu nedenle muhasebe meslek örgütlerinin; dijitalleşme sürecinin gelişimine paralel olarak meslek mensuplarının gelecekteki niteliklerini sürekli olarak geliştirecek ve güncelleyecek çalışmalar ve düzenlemeler yapmaları gerekliliği ifade edilmiştir.

Coşkun Arslan ve Karkacier (2019)'in yaptıkları araştırma çalışmasında, muhasebenin geleceğine etkide bulunan faktörler tartışılmış ve bu aşamada dijital dönüşüm sürecinin yönetim muhasebesinin geleceğini etkilemesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Çalışmada dijital dönüşüm sürecine varıncaya kadar yönetim muhasebesine ait tarihsel açıdan gelişim de ele alınmıştır. Çalışmada yönetim muhasebesi alanında yaşanan değişimlerin dijital dönüşüm sürecinde meydana getirdiği etki ile işletmenin iç paydaşlarından olan yöneticilerin daha rasyonel kararlar alabilmelerine dayanak oluşturan mali nitelikteki bilgilerin; bilişim teknolojileri kullanılarak daha hızlı, daha doğru olarak elde edilebileceği ve bu sayede işletme yöneticilerinin gereksinim duydukları rapor ve bütçeleri hazırlama süreçlerinin de aynı hız ve doğrulukta olabileceği ifade edilmiştir.

Kurnaz, Tekbaş, Bozdoğan ve Çetin (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırma çalışmasında, dijital dönüşümün muhasebe mesleğinin eğitim sürecine yaptığı etki ile muhasebenin eğitim sürecinde uygulama aşamasının yeterlilik durumunun irdelenmesi amaçlanmıştır. Gerçekleştirilen çalışmada, dijital dönüşümün muhasebe eğitiminde önemli bir yer tuttuğu fakat buna karşın eğitimsel süreçte dijitalleşmenin sağladığı sistemlerin eğitim-öğretim sürecinde yeterli olarak kullanılmadığı ve organizasyonların ihtiyaç duyduğu kalifiye eleman yetiştirme noktasında bir katkının yeterli düzeyde olmadığı belirtilmiştir.

Yılmaz Soğuksu (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, muhasebe denetimi noktasında faydalanan yazılımların karşılaştırılması, incelenmesi ve denetim açısından eksiklikler varsa bunların ortaya konulması çalışmanın amacı olarak belirlenmiştir. Görüşme ve anket tekniğinin kullanıldığı çalışmada içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmada geliştirilmesi planlanan denetim yazılımlarının ne

türden özelliklere sahip olması yönünde tavsiye niteliğinde bilgilere yer verildiği ve bu alanda geliştirilecek uygulamalara rehberlik edeceği ifade edilmiştir.

III. YÖNTEM

III.I. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma “*Kayseri ve Niğde’de faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi ve muhasebe okuryazarlığı gerekliliğinin ortaya konulması*” amacıyla kaleme alınmıştır. Bu amaca ulaşabilmek için anket uygulamasından elde edilen bulgular (veriler) ışığında muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri ile bu çalışma kapsamında ele alınan değişkenler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olup olmadığının tespit edilmesi ve tespiti yapılan olumsuzluklara yönelik çözüm önerilerinin ortaya konulması hedeflenmiştir.

III.II. Araştırmanın Önemi

Günümüzde muhasebe mesleğini icra edenlerin dijital teknolojilerde analiz ve problem çözme becerilerini kazanma noktasında dijital muhasebe okuryazarlığını geliştirmeleri zorunlu bir hal almıştır. Eğitim-öğretim sürecinin sonunda meslek hayatına atılmış olan muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık becerilerine sahip olmaları, mesleklerini icra ederken dijital değişim ve dönüşüme uyum sağlama, bilgiye erişme, bilgiyi analiz etme ve yeni bilgiler üretebilmeleri dijital muhasebe okuryazarlığı eğitimi almış olmaları ile mümkün olabilmektedir. Dijitalleşmenin teknik ve sosyal yönlerini esas alan “*Dijital Muhasebe Okuryazarlığı*”na ilişkin eğitim faaliyetleri, bu ihtiyaçların giderilmesini sağlayacaktır. Dijital sistemlerden yararlanarak muhasebe meslek mensuplarının muhasebe bilgilerini doğru, etkin, verimli ve eleştirel bir biçimde kullanabilmeleri ve bu bilgilerden yararlanabilmeleri için, teknolojik yeterliliğe sahip olmak şeklinde tanımlanan dijital muhasebe okuryazarlığı, muhasebe meslek mensuplarının görevlerini icra ederken onlara büyük kolaylık sağlayacaktır (Tekbaş, 2018: 1–3).

Bu nedenle yakın dönemde, muhasebe mesleğini icra edenler, kendilerinden daha önceki kuşakta yaşamış muhasebe meslek mensuplarına göre çok daha ileri düzeyde dijital ekipmanları kullanmak zorunda kalmışlardır. Bilişim teknolojilerindeki meydana gelen bu gelişim; yapay zeka, otomasyon, internet, sosyal medya ağları üzerinden geniş kitlelere hızlı bir şekilde bilgiye erişim olanağı sağlamakta, birçok alanda olduğu gibi muhasebe sistemlerini etkilemekte ve muhasebe meslek mensuplarının yeni becerilere sahip olmalarını gerekli kılmaktadır (Akdoğan & Akdoğan, 2018: 5).

Bu çerçevede literatürde yapılan araştırmalar incelendiğinde, muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlıklarına ilişkin yapılan çalışmaların sınırlı olduğu, gerçekleştirilen çalışmaların dijital değişim ve dönüşümün muhasebe mesleğine olan etkileri üzerine yoğunlaştığı görülmüştür. Bu araştırma, literatürde muhasebe meslek mensuplarına ilişkin olarak farklı değişkenler kullanılarak yürütülen bir çalışmadır. Bu nedenle bu çalışma alana yeni bulgular (muhasebe meslek mensuplarının dijital okuryazarlık düzeylerinin nasıl olduğu, muhasebe meslek mezunlarının dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet, yaş, öğrenim düzeyi, mesleki tecrübe, mezun olunan lise türü ve yerleşim yeri değişkenine göre farklılaşma durumu gibi) kazandırması yönünden önem arz etmektedir.

III.III. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Varsayımları

Bu araştırmanın sınırlılıkları;

- Araştırmanın örneklemi Kayseri ve Niğde’de faaliyet gösteren muhasebe meslek mensupları (SMMM ve YMM’ler) ile sınırlıdır.
- Araştırma sonucunda elde edilecek bulgular, araştırmada kullanılan ölçme aracına verilen yanıtlar ile sınırlıdır.

Araştırmadaki varsayımlar, aşağıda olduğu gibidir.

- Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının veri toplama araçlarında yer alan soruları içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır.
- Muhasebe meslek mensuplarının araştırmada kullanılan ölçme araçlarına verdikleri cevapların kendi görüşlerini yansıttığı varsayılmıştır.
- Veri toplama araçlarının araştırmanın amacına hizmet etmede yeterli olduğu varsayılmıştır.
- Araştırmada kullanılan örneklemin evreni yansıttığı varsayılmıştır.
- Ölçme araçları yoluyla edinilen verilerin gerçeği yansıtacağı varsayılmıştır.

III.IV. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden “tarama (betimsel) modeli”nden yararlanılmıştır. Karasar (2012)’a göre tarama modelleri, geçmişte ya da mevcut bir durumu şu anki haliyle betimlemeyi amaçlayan; araştırmaya konu olan birey ya da nesneyi kendi koşullarını esas alarak tanımlayan araştırma yaklaşımıdır.

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden “tarama (betimsel) modeli”nden yararlanılmıştır. Karasar (2012)’a göre tarama modelleri, geçmişte ya da mevcut bir durumu şu anki haliyle betimlemeyi amaçlayan; araştırmaya konu olan birey ya da nesneyi kendi koşullarını esas alarak tanımlayan araştırma yaklaşımıdır.

III.V. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği’ne (TÜRMOB) kayıtlı olan muhasebe meslek mensupları, örneklemini ise olasılık dışı örnekleme yöntemlerinden, uygun örnekleme modeli esas alınarak Kayseri ve Niğde’de faaliyet gösteren 294 muhasebe meslek mensubu oluşturmaktadır.

Bu çalışmada örneklem kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmiştir. Bunun nedeni uygun örnekleme modelinde; zaman, para ve işgücü açısından mevcut olan sınırlılıklardır.

III.VI. Veri Toplama Araçları

Meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesinin amaçlandığı bu araştırmada veri elde edilirken; Tekbaş, Kurnaz ve Azaltun (2018) tarafından hazırlanan “*Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeği*” ve araştırmacı tarafından hazırlanan “*Kişisel Bilgi Formu*” kullanılmıştır. “*Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeği*” 31 madde olarak geliştirilmiştir. Bu soruların değerlendirilmesinde, “*Kesinlikle Katılmıyorum*”, “*Katılmıyorum*”, “*Fikrim Yok*”, “*Katılıyorum*” ve “*Kesinlikle Katılıyorum*” ifadelerinden oluşan beş basamaklı ölçek formu kullanılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini gösterebilmek amacıyla Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeği oluşturan 31 maddeye ilişkin iç tutarlılık katsayısı $\alpha=.88$ olarak hesaplanmıştır. Tekbaş, Kurnaz ve Azaltun tarafından geliştirilen ölçeğin iç tutarlılık katsayısı $\alpha=.63$ olarak ifade edilmiştir.

Cronbach Alfa katsayısı hesaplanırken şu aralıklar dikkate alınmıştır (Akgül & Çevik, 2003’ten aktaran, Tekbaş, Kurnaz, Azaltun, 2018: 229):

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değil,

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşük,

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilir,

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirliktedir.

Bu bağlamda, dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeğinin yüksek derecede güvenilirlikte olduğu söylenebilir. Gerçekleştirilen çalışmada iç tutarlılık katsayısı .88 olarak hesaplanmış olup, Akgül ve

Çevik (2003) tarafından ortaya konan katsayı hesaplama aralığına göre dijital muhasebe okuryazarlığının yüksek derecede güvenilir olduğu görülmektedir.

III.VII. Verilerin Analizi

Betimsel tarama modeli esas alınarak yürütülen bu çalışmada muhasebe meslek mensuplarının Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeğinden aldıkları puanlar betimsel istatistik uygulamaları ile tespit edilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde, IBM SPSS 21.0 “*Statistical Package for the Social Sciences*” paket programı kullanılmış, yapılan bütün analizlerde anlamlılık düzeyi $p \leq 0,05$ olarak alınmıştır. Araştırmada normal dağılım analizinin yapılmasının nedeni verilerin normal dağılıma uyup uymadığını anlayabilmektir. Bu analiz kapsamında ortalama puan, minimum ve maksimum puan genişliği, çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) katsayıları hesaplanmıştır. (Kolmogorov-Smirnov normalite testi yapılmıştır Tabachnick ve Fidell, 2013). Yapılan test sonucunda dağılımın normal olmadığı sonucuna ulaşılmış ve bağımsız örneklem t- testinin karşılığı olan Mann-Whitney U testi ile Tek yönlü ANOVA testinin karşılığı olan Kruskal-Wallis ile analizler gerçekleştirilmiştir. Bağımsız örneklem t-testinin karşılığı olan Mann-Whitney U testinin tercih edilmesindeki amaç; iki aritmetik ortalama arasındaki anlamlılığın ortaya konulmasıdır. Örneğin, cinsiyet düzeyinde kadın ve erkek cinsiyetlerinin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyine etkisinin olup olmasının incelenmesi noktasında 2 aritmetik ortalama olan kadın ve erkek cinsiyetine ilişkin farklılığın ortaya konulması amaçlandığı için Mann-Whitney U testi tercih edilmiştir. Bir diğer analiz olan tek yönlü ANOVA testinin karşılığı olan Kruskal-Wallis testinin kullanılmasındaki amaç; bir seride üç ve daha fazla bağımsız ortalama arasındaki farkın ortaya konulmasıdır. Örneğin; yaş değişkeninde 4 farklı yaş grubu (30 Yaş ve Altı, 31-39 Yaş, 40-49 Yaş, 50 Yaş ve Üzeri) analize dahil edildiği için, dijital muhasebe okuryazarlık düzeyi ile yaş değişkeni arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olup olmadığının ortaya konulması amacı ile bu test gerçekleştirilmiştir.

III.VIII. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde; muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık ölçeğindeki maddelere ve değişkenlere ilişkin verdikleri cevapların, istatistiksel analizi sonucunda elde edilen bulguları ortaya konulmuştur.

a. Muhasebe meslek mensuplarının dijital okuryazarlık düzeyleri

Muhasebe meslek mensuplarının dijital okuryazarlık düzeylerinin tespitine ilişkin hazırlanan tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 1. “Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijital Okuryazarlık Düzeyleri Nasıldır?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Madde No	Madde	n	\bar{x}	Düzye
1	Mesleğimle ilgili kullandığım dijital sistemlerde karşılaştığım teknik sorunları nasıl çözeceğimi bilirim.	294	3,81	Katılıyorum (Yüksek)
2	Mesleğimle ilgili teknolojik gelişmeleri yakından takip ederim.	294	4,32	Kesinlikle Katılıyorum (Çok Yüksek)
3	Mesleğimle ilgili dijital ürünlerdeki/sistemlerdeki gelişmelere uyum sağlayabilmek için çaba gösteririm.	294	4,38	Kesinlikle Katılıyorum (Çok Yüksek)
4	Mesleğimle ilgili dijital ürünleri/sistemleri kullanmak hoşuma gider.	294	4,35	Kesinlikle Katılıyorum (Çok Yüksek)
5	Mesleğimi ilgilendiren dijital ürünlerdeki/sistemlerdeki gelişmeleri desteklerim	294	4,25	Kesinlikle Katılıyorum (Çok Yüksek)
6	Dijital sistemleri öğrenme amaçlı kullanma konusunda ve öğrendiklerimi sergileyebileceğim dijital öğretim materyallerini geliştirmek için gereken teknik becerilere sahip değilim.	294	2,60	Katılmıyorum (Düşük)
7	Maliye Bakanlığının dijital sistemlerini sorunsuz bir şekilde kullanabiliyorum	294	3,67	Katılıyorum (Yüksek)
8	Dijitalleşme ve teknoloji haberleri dikkatimi çekmez.	294	2,13	Katılmıyorum (Düşük)
9	Dijital sistemlerin muhasebe mesleğinde yoğun kullanımı ile birlikte muhasebe meslek mensuplarının planlı ve sürekli dijital eğitimlere ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.	294	4,24	Kesinlikle Katılıyorum (Çok Yüksek)
10	Kullandığım dijital ürünleri/ sistemleri kolayca öğrenebilirim.	294	4,03	Katılıyorum (Yüksek)
11	Mesleğimle ilgili dijitalleşme ve teknoloji haberlerini izleyince gelecekle ilgili korku ve paniğe kapılıyorum.	294	2,85	Fikrim Yok (Orta)

Pusmaz, T., & Özulucan, A. (2021). Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin tespiti üzerine Kayseri ve Niğde illerinde bir araştırma. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(4), 1431-1452.

12	Dijital sistemlerdeki verileri, gerçeklik, kurgusalılık, yanlış bilgilendirme açısından irdeleyip değerlendiririm.	294	3,82	Katılıyorum (Yüksek)
13	Mesleğimle ilgili ortaya çıkan dijital sistemlere uyum aşamasında; stres, kaygı ve hata yapma korkusu gibi duygular yaşamaktayım.	294	2,95	Fikrim Yok (Orta)
14	Meslek örgütleri tarafından halihazırda verilen dijitalleşme ve teknoloji eğitimleri dijital sistemleri verimli şekilde kullanmam için yeterlidir.	294	3,31	Fikrim Yok (Orta)
15	Dijital Sistemlerin yaratıcılığımı engellediğini düşünüyorum.	294	2,69	Fikrim Yok (Orta)
16	Dijital sistemlerde sunulan fikir, bilgi ve haberleri amaçları, işlevleri ve özellikleri bakımından ayırt edebilirim	294	3,80	Katılıyorum (Yüksek)
17	Dijital sistemlerin doğuracağı sorunları belirleyerek bunlardan korunma konusunda önlemler alırım.	294	3,73	Katılıyorum (Yüksek)
18	Düşündüğümde daha uzun süre dijital sistemler üzerinde zaman geçiriyorum.	294	3,70	Katılıyorum (Yüksek)
19	Dijital sistemlerin bilgiye ulaşmada hızlı ve kolay bir yöntem olduğunu düşünüyorum.	294	4,02	Katılıyorum (Yüksek)
20	Dijital sistemlerde yer alan verileri; okumak, anlamak, kullanmak ve yönetebilmek için yeni bir eğitime ihtiyacım yoktur.	294	2,66	Fikrim Yok (Orta)
21	Dijital sistemlerdeki bilgi ve verilere sorgusuz şekilde güvenirim.	294	3,02	Fikrim Yok (Orta)
22	Dijital sistemlerin dışında alternatif bir bilgi kaynağı ararım ve kullanırım.	294	3,88	Katılıyorum (Yüksek)
23	Dijital sistemlerin mesleğimde bilgiye ulaşma ve yönlendirmede etkili bir araç olduğunu düşünüyorum.	294	4,15	Katılıyorum (Yüksek)
24	Dijital sistemlerin mesleğimi kolaylaştıran bir araç olduğunu düşünüyorum.	294	4,18	Katılıyorum (Yüksek)
25	Dijital sistemlerin bağımlılık yaptığını ve sosyallikten uzaklaştırdığını düşünüyorum.	294	3,37	Fikrim Yok (Orta)
26	Dijital okuryazarlık becerilerimi geliştirmek için eğitim almak istiyorum	294	3,85	Fikrim Yok (Orta)
27	Gelecekte işverenler tarafından dijital sistemleri iyi kullanan ve becerilere sahip muhasebecilerin tercih edileceğini düşünüyorum	294	4,29	Kesinlikle Katılıyorum (Çok Yüksek)
28	Muhasebe mesleğinin sadece kağıt, kalem gibi geleneksel yöntemlerden ibaret olmadığını ve gün geçtikçe dijital sistemlerin daha önem kazanacağını düşünüyorum.	294	4,36	Kesinlikle Katılıyorum (Çok Yüksek)
29	Dijital sistemlerdeki verileri kullanabilme, sorgulama, yönetebilme ve eleştirel bir biçimde değerlendirme yetkinliğine sahibim.	294	4,06	Katılıyorum (Yüksek)
30	Dijitalleşme neticesinde muhasebe eğitimlerinin değişime ve dönüşüme ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.	294	4,17	Katılıyorum (Yüksek)
31	Dijitalleşme ışığında muhasebe mesleğini; düşünce, eğitim, kültür ve teknoloji gibi alanlarda A'dan Z'ye yeniden inşa ederek geleceğe hazırlayacak yeni bir eğitim modelini desteklerim.	294	4,20	Katılıyorum (Yüksek)
Genel Ortalama		294	3,70	Katılıyorum (Yüksek)

Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlığı ölçeğindeki sorulara verdikleri cevaplara ilişkin aritmetik ortalama puanlarının hesaplanmasında şu aralıklar temel alınmıştır: Kesinlikle Katılmıyorum ($1.00 < \bar{X} \leq 1.80$), Katılmıyorum ($1.81 < \bar{X} \leq 2.60$), Fikrim Yok ($2.61 < \bar{X} \leq 3.40$), Katılıyorum ($3.41 < \bar{X} \leq 4.20$), Kesinlikle Katılıyorum ($4.21 < \bar{X} \leq 5.00$).

Tablo 1'deki analiz sonuçlarına göre:

Dijital muhasebe okuryazarlık puan ortalamalarının en düşük ($\bar{X} = 2.13$) olduğu madde, "Dijitalleşme ve teknoloji haberleri dikkatimi çekmez." maddesidir (8. Madde). Dijital muhasebe okuryazarlık puan ortalamasının en yüksek olduğu madde ($\bar{X} = 4.38$) ise, "Mesleğimle ilgili dijital ürünlerdeki/sistemlerdeki gelişmelere uyum sağlayabilmek için çaba gösteririm." (3. Madde) maddesidir.

Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri, toplam 2 maddede düşük (Katılmıyorum) ($1.81 < \bar{X} \leq 2.60$) düzeyde, 8 maddede orta (Fikrim Yok) ($2.61 < \bar{X} \leq 3.40$) düzeyde, 14 maddede yüksek (Katılıyorum) ($3.41 < \bar{X} \leq 4.20$) düzeyde ve 7 maddede çok yüksek (Kesinlikle Katılıyorum) ($4.21 < \bar{X} \leq 5.00$) düzeyindedir. Elde edilen bu bulgular doğrultusunda, muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık düzeyi puan ortalamalarının yüksek düzeyde (Katılıyorum) ($3.41 < \bar{X} \leq 4.20$) olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların ölçek maddelerine verdiği yanıtlar incelendiğinde; 2. maddenin ve 8. maddenin bir birine tezat teşkil ettiği görülmektedir. Muhasebe meslek mensuplarının meslekleriyle ilgili meydana gelen teknolojik gelişmeleri yakından çok yüksek bir düzeyde takip etmesine karşın, dijitalleşme ve teknoloji haberlerine ise kayıtsız kaldıklarını ifade ettikleri tespit edilmiştir. Tespit edilen sonuca göre, muhasebe meslek mensuplarının sadece kendi meslek hayatlarına etki edecek teknolojik gelişmeleri izledikleri söylenebilir.

b. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular

Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular ile ilgili hazırlanan tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 2. Muhasebe Meslek Mensuplarının Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

	Özellik	Frekans (f)	Yüzde (%)	\bar{x}	Ss
Cinsiyet	Kadın	84	28,6	1,71	,452
	Erkek	210	71,4		
	Toplam	294	100		

Tablo 2 incelendiğinde, muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmaya katılanların % 71,4’ü erkek, % 28,6’sı ise kadındır. Araştırmaya ilişkin elde edilen bu bulgu doğrultusunda Türkiye’de muhasebe meslek mensuplarının büyük çoğunluğunun erkeklerden oluştuğu tespit edilmiştir. Sonucun bu şekilde tespit edilmesinin nedeni, ülkemizde muhasebe mesleğinin daha çok bir erkek mesleği olduğu algısından kaynaklandığı söylenebilir.

Muhasebe meslek mensuplarının yaş değişkenine ilişkin bulgular ile ilgili hazırlanan tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 3. Muhasebe Meslek Mensuplarının Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular

	Özellik	Frekans (f)	Yüzde (%)	\bar{x}	Ss
Yaş	30 Yaş ve Altı	62	21,1	2,19	,871
	31-39 Yaş	142	48,3		
	40-49 Yaş	63	21,4		
	50 Yaş ve Üzeri	27	9,2		
	Toplam	294	100		

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun % 48,3’ünün 31-39 yaş, % 21,4’ünün 40-49 yaş, % 21,1’inin 30 yaş ve altı, % 9,2’sinin 50 yaş ve üzerinde oldukları görülmektedir. Meslek mensuplarının yaklaşık yarısına yakını (% 48,3) 31-39 yaş aralığındadır. 50 yaş ve üzeri meslek mensuplarının mesleği icra etmekte zorlandıkları veya istek ve gereksinimlerinin en üst noktasına (yani doyum noktasına) geldikleri için mesleklerini bıraktıkları söylenebilir.

Muhasebe meslek mensuplarının öğrenim düzeyi değişkenine ilişkin bulgular ile ilgili hazırlanan tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 4. Muhasebe Meslek Mensuplarının Öğrenim Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular

	Özellik	Frekans (f)	Yüzde (%)	\bar{x}	Ss
Öğrenim Düzeyi	Yüksekokul	16	5,4	3,06	,412
	Lisans	243	82,7		
	Yüksek Lisans	35	11,9		
	Toplam	294	100		

Tablo 4 incelendiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğunun yani % 82,7’sinin “Lisans” mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların % 4,1’inin Yüksekokul ve % 11,9’unun Yüksek Lisans düzeyinde eğitim aldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların % 11,9’unun Yüksek Lisans düzeyinde öğrenim seviyesine sahip oldukları dikkate alındığında, muhasebe meslek mensuplarının mesleki anlamda akademik bilgi düzeylerinin oldukça iyi olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların yüksek lisans yapmasına karşın doktora yapmalarının nedeni, doktora için gerekli dil puanının sağlanmasının zorluğu ve doktora programının yüksek lisansa kıyasla daha uzun ve daha zor (meşakkatli) bir süreci gerektirmesidir.

Muhasebe meslek mensuplarının mesleki unvan değişkenine ilişkin bulgular ile ilgili hazırlanan tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 5. Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Unvan Değişkenine İlişkin Bulgular

	Özellik	Frekans (f)	Yüzde (%)	\bar{x}	Ss
Mesleki Unvan	SMMM	285	96,9	2,03	,173
	YMM	9	3,1		
	Toplam	294	100		

Tablo 5'te yer alan istatistiksel veriler incelendiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğunun (% 96,9) SMMM ve % 3,1'inin ise YMM unvanına sahip olduğu görülmektedir. Türkiye'de faaliyet gösteren meslek mensuplarının çok önemli bir kısmının Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olarak mesleklerini icra etmelerinin en önemli nedeni, Yeminli Mali Müşavir sıfatının elde edilmesinin uzun ve zor bir süreci gerektirmesi ve yasaların ve muhasebe kuramının sürekli değişkenlik göstermesi sonucunda bu payeyi edinmenin zorluğu olarak ifade edilebilir.

Muhasebe meslek mensuplarının mesleki tecrübe değişkenine ilişkin bulgular ile ilgili hazırlanan tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 6. Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Tecrübe Değişkenine İlişkin Bulgular

	Özellik	Frekans (f)	Yüzde (%)	\bar{x}	Ss
Mesleki Tecrübe	5 Yıldan Az	38	12,9	2,93	1,25
	5-10 Yıl	82	27,9		
	10-15 Yıl	81	27,6		
	15-20 Yıl	48	16,3		
	21 Yıl ve Üzeri	45	15,3		
Toplam		294	100		

Tablo 6'da yer alan veriler incelendiğinde, katılımcıların % 27,9'unun 5-10 yıl, % 27,6'sının 10-15 yıl, % 16,3'ünün 15-20 yıl, % 15,3'ünün 21 yıl ve üzeri, % 12,9'unun 5 yıldan az bir mesleki tecrübeye sahip oldukları görülmektedir. Bu yüzdeler oranlar esas alındığında, araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının uzun süreli olarak bu mesleği icra ettikleri söylenebilir. Muhasebe meslek mensuplarının mesleki tecrübe durumları ve teknolojide son 10 yılda meydana gelen hızlı değişimler de göz önüne alındığında, araştırmaya katılan meslek mensuplarının mesleklerinde meydana gelen dijital dönüşümler hakkında bilgi sahibi oldukları düşünülmektedir.

Muhasebe meslek mensuplarının mezun olunan lise türü değişkenine ilişkin bulgular ile ilgili hazırlanan tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 7. Muhasebe Meslek Mensuplarının Mezun Olunan Lise Türü Değişkenine İlişkin Bulgular

	Özellik	Frekans (f)	Yüzde (%)	\bar{x}	Ss
Mezun Olunan Lise Türü	Genel Lise	99	33,7	1,96	1,00
	Meslek Lisesi	136	46,3		
	Anadolu Lisesi	49	16,7		
	Fen Lisesi	2	0,7		
	İmam Hatip Lisesi	8	2,7		
Toplam		294	100		

Tablo 7 incelendiğinde, katılımcıların mezun oldukları lise türüne ilişkin olarak önemli bir çoğunluğunun (% 46,3) meslek lisesi mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların mezun oldukları diğer lise türleri ise sırasıyla; Genel Lise % 33,7, Anadolu Lisesi % 16,7, Fen Lisesi % 0,7 ve İmam Hatip Lisesi % 2,7'dir. Katılımcıların mezun oldukları lise türüne ilişkin veriler ışığında, katılımcıların mezun oldukları lise türünün mesleki tercihleri üzerinde önemli sayılabilecek derecede etki meydana getirdiği söylenebilir. Katılımcıların çok düşük bir bölümünün Fen Lisesi ve İmam Hatip Lisesi mezunu olduğu dikkat çeken bir diğer veridir. Katılımcıların Fen Lisesi ve İmam Hatip Lisesi mezunu olmalarına karşın, muhasebe mesleğini tercih etmelerinde aile bireylerinin bu mesleği icra etmelerinin etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca günümüz şartlarında pek çok bireyin mezun olduğu bölüme ilişkin olarak iş bulmakta zorlanması ve meslek mensuplarının gelir düzeyinin Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde olduğu göz önüne alındığında, mezun olunan lise türünden farklı bir alanda meslek icra edilebilmektedir.

Muhasebe meslek mensuplarının yerleşim yeri türü değişkenine ilişkin bulgular ile ilgili hazırlanan tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 8. Muhasebe Meslek Mensuplarının Yerleşim Yeri Türü Değişkenine İlişkin Bulgular

	Özellik	Frekans (f)	Yüzde (%)	\bar{x}	Ss
Yerleşim Yeri	Büyükşehir	196	66,7	1,42	,644
	İl	73	24,8		
	İlçe	25	8,5		
	Toplam	294	100		

Tablo 8 incelendiğinde, katılımcıların % 66,7'sinin büyükşehirde, % 24,8'inin ilde ve % 8,5'inin ilçede mesleğini icra ettiği görülmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun büyükşehirde mesleğini icra etmelerinde, büyükşehirlerin iş imkanları açısından il ve ilçelere kıyasla daha fazla olanağa sahip olmasının etkili olduğu söylenebilir. Buna ek olarak, büyükşehirlerin kalifiye eleman sağlama noktasında önemli bir katkı sağlamasının da bu farklılığın meydana gelmesinde etkili olduğu düşünülmektedir.

c. Katılımcıların dijital sistemlere ilişkin görüşleri

Dijital sistemlerin meslek mensuplarının hayatlarında ve mesleklerini icra etme sürecindeki önem derecesini değerlendirmeye yönelik hazırlanan tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 9. Dijital Sistemlerin Hayatınızdaki ve Mesleğinizdeki Önem Derecesini Değerlendirir Misiniz? Sorusuna İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Frekans Sonuçları

	Özellik	Frekans (f)	Yüzde (%)	\bar{x}	Ss
	Hiç Önemli Değil	7	2,4	4,54	,856
	Önemli Değil	5	1,7		
	Biraz Önemli	14	4,8		
	Önemli	64	21,8		
	Son Derece Önemli	204	69,4		
	Toplam	294	100		

Tablo 9 incelendiğinde, muhasebe meslek mensupları için dijital sistemlerin hayatlarında ve mesleklerinde son derece önemli olduğu, katılımcıların büyük çoğunluğu (% 69,4) tarafından ifade edilmiştir. Dijital sistemlerin muhasebe meslek mensuplarının hayatlarındaki ve mesleklerindeki önem derecesine ilişkin diğer görüşler ise sırasıyla; hiç önemli değil % 2,4, önemli değil % 1,7, biraz önemli % 4,8 ve önemli % 21,8'dir. Ayrıca ölçeğin genelinde bu maddeye ilişkin aritmetik ortalama puanı ile ilgili bulgu da göz önüne alındığında, dijital sistemlerin önem derecesine ilişkin görüşlerin çok yüksek ($\bar{X} = 4.54$) olduğu görülmektedir. Elde edilen bu bulgu katılımcıların görüşlerini desteklemektedir.

Yapılan değerlendirmeler sonucunda, dijital sistemlerin muhasebe meslek mensuplarının mesleklerini icra etmeleri aşamasında hayati bir öneme sahip olduğu göz ardı edilmemesi gereken bir gerçektir.

Muhasebe meslek mensuplarının dijital sistemleri etkin ve verimli kullanmak için eğitim almadıklarının tespitine yönelik hazırlanan tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 10. Dijital Sistemleri Etkin ve Verimli Kullanmak İçin Eğitim Aldınız mı? Sorusuna İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Frekans Sonuçları

	Özellik	Frekans (f)	Yüzde (%)	\bar{x}	Ss
	Evet	122	41,5	1,56	,493
	Hayır	172	58,5		
	Toplam	294	100		

Tablo 10 incelendiğinde, katılımcıların yarısından fazlasının (% 58,5) dijital sistemleri etkin ve verimli kullanma konusunda eğitim almadıkları tespit edilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda muhasebe meslek mensuplarının dijital sistemleri etkin ve verimli kullanma konusunda eğitim almamalarının mesleğe adım attıkları ilk zamanlarda çeşitli sorunlarla karşılaştıkları ve bu yaşadıkları sorunları aşma noktasında kişisel çabaların etkili olduğu düşünülmektedir. Bu durum, meslek mensuplarının lise ve özellikle üniversitelerde aldıkları derslerin (dijital ortamda) yetersizliği ve programların sadece teoride kalmasının önemli bir sorun olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır. Zira

eğitim hayatında sağlanan bilgiler uygulamaya dönüşmediği sürece, edinilen bilgiler kalıcı olmamakta ve muhasebe mesleğini icra edenlerin meslek hayatının ilk yıllarında bocalamalarına neden olabilmektedir. Tablo 11’de yer alan bulguların bu görüşü desteklediği düşünülmektedir.

Muhasebe meslek mensuplarının yeni teknoloji ve dijital sistemleri nasıl öğrendiklerinin tespitine ilişkin hazırlanan tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 11. Yeni Teknoloji ve Dijital Sistemleri Nasıl Öğrenirsiniz? Sorusuna İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Frekans Sonuçları

Özellik	Frekans (f)	Yüzde (%)	\bar{x}	Ss
Üniversite Eğitimi	24	8,2		
Arkadaşlar ve Aile	15	5,1		
Online Materyal, Örneğin Youtube	98	33,3		
Deneme ve Yanılma Üzerine	43	14,6	4,04	1,63
Hiçbir Şey Yapmıyorum	18	6,1		
Meslek Örgütlerinin Verdiği Eğitimlere Katılıyorum	96	32,7		
Toplam	294	100		

Tablo 11 incelendiğinde, yeni teknoloji ve dijital sistemleri öğrenme noktasında muhasebe meslek mensuplarının birincil başvuru kaynağının online materyaller (% 33,3) ve meslek örgütlerinin verdiği eğitimler (% 32,7) olduğu görülmektedir. Tabloda yer alan veriler değerlendirildiğinde, muhasebe meslek mensuplarının yeni teknoloji ve dijital sistemleri deneme ve yanılma yöntemiyle (% 14,6) de öğrenmeye çalıştıkları gözlemlenmiştir. Bu oranlara göre, muhasebe meslek mensuplarına lisans düzeyinde verilen eğitimin düşük düzeyde olması, Tablo 10’da yer alan bulgularla da örtüşmektedir.

Muhasebe meslek mensuplarının muhasebe mesleğinde kullanılan dijital sistemleri memnuniyet ve işlerini kolaylaştırma açısından değerlendirmelerine ilişkin katılımcı görüşlerinin tespitine yönelik hazırlanan tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 12. Muhasebe Mesleğinde Kullanılan Dijital Sistemleri Memnuniyet ve İşlerinizi Kolaylaştırma Açısından Değerlendirmelerine İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Frekans Sonuçları

İfade	Hiç Önemli Değil		Önemli Değil		Biraz Önemli		Önemli		Son Derece Önemli		\bar{x}	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
e-Fatura	16	5,4	4	1,4	21	7,1	40	13,6	213	72,4	4,46	1,06
e-Defter	13	4,4	6	2,0	16	5,4	46	15,6	213	72,4	4,50	1,00
İnternet Dairesi Vergi	7	2,4	6	2,0	9	3,1	33	11,2	239	81,3	4,67	,823
Defter Sistemi Beyan	19	6,5	10	3,4	10	3,4	43	14,6	212	72,1	4,43	1,14
e-Beyanname	8	2,7	6	2,0	8	2,7	31	10,5	241	82	4,67	,852
İnteraktif Vergi Dairesi	8	2,7	4	1,4	12	4,1	34	11,6	236	80,3	4,65	,847
e-Tebliğat	14	4,8	10	3,4	11	3,7	34	11,6	225	76,5	4,52	1,05

Tablo 12 incelendiğinde, meslek mensuplarının, muhasebe mesleğinde kullanılan dijital sistemlerin memnuniyet ve işlerini kolaylaştırma açısından; e-Fatura % 72,4, e-Defter % 72,4, İnternet Vergi Dairesi % 81,3, Defter Beyan Sistemi % 72,1, e-Beyanname % 82, İnteraktif Vergi Dairesi % 80,3 ve e-Tebliğat % 76,5 düzeyinde görüş belirttikleri görülmektedir. İlgili maddeye ilişkin aritmetik ortalama puanları da incelendiğinde, belirtilen sistemlerin katılımcılar açısından çok yüksek düzeyde ($4,21 < \bar{X} \leq 5,00$) önem derecesine sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, dijital sistemlerin muhasebe meslek mensuplarına iş hayatlarında önemli derecede özellikle mali açıdan ve zaman yönünden kolaylık sağladığı da bir gerçektir.

d. Araştırma alt problemlerine ilişkin bulgular

Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık ölçek ortalamalarının cinsiyet değişkenine ilişkin hazırlanan tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 13. Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijital Muhasebe Okuryazarlık Ölçek Ortalamalarının Cinsiyet Değişkenine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kadın	84	145.53	12224.50	8654.500	.801
Erkek	210	148.29	31140.50		

Tablo 13'deki verilere göre, muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetleri ile dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olmadığı ($U=8654.500, p>.05$) tespit edilmiştir. Bu kapsamda cinsiyetin dijital muhasebe okuryazarlığı üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Dijital muhasebe okuryazarlığı ile cinsiyet değişkeni arasında farkın meydana gelmesinde; dijital okuryazarlığın herhangi bir cinsiyet olgusundan farklı olarak bireysel açıdan dijital sistemlerin kullanımı, dijital sistemlerden gelen bilgilerin anlamlandırılması ve yorumlanması süreçlerini içerisinde barındırmanın etkili olduğu düşünülmektedir.

Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık ölçek ortalamalarının yaş değişkenine göre hazırlanan tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 14. Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijital Muhasebe Okuryazarlık Ölçek Ortalamalarının Yaş Değişkenine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Yaş	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
30 Yaş ve Altı	62	157.27	3	1.36	.716
31-39 Yaş	142	147.40			
40-49 Yaş	63	141.10			
50 Yaş ve Üzeri	27	140.56			

Tablo 14'de yer alan yaş değişkeni ile dijital muhasebe okuryazarlıklarına ilişkin istatistiksel analizler incelendiğinde, muhasebe meslek mensuplarının yaş düzeyleri ile dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık $\chi^2(sd=3, n=294)=.716, p>.05$ görülmemektedir. Araştırmanın bu alt problemine ilişkin söz konusu bulgu göz önüne alındığında, yaş düzeyinin dijital muhasebe okuryazarlığı üzerinde önemli bir etki meydana getirmediği söylenebilir.

Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık ölçek ortalamalarının, öğrenim düzeyi ile ilişkisini ortaya koyan tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 15. Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijital Muhasebe Okuryazarlık Ölçek Ortalamalarının Öğrenim Düzeyine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Öğrenim Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Yükseköğretim	16	156.09	2	1.70	.428
Lisans	243	149.40			
Yüksek Lisans	35	130.41			

Tablo 15 incelendiğinde, muhasebe meslek mensuplarının öğrenim düzeyleri ile dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı $\chi^2(sd=2, n=294)=1.70, p>.05$ görülmektedir. Bu durum değerlendirildiğinde, muhasebe meslek mensuplarının öğrenim düzeylerinin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri üzerinde önemli bir etki meydana getirmediği söylenebilir. Yükseköğretim kurumlarında işlenen derslerin büyük çoğunlukla benzerlik göstermesi ve uygulamadan önemli oranda kopuk olması nedeniyle böyle bir sonucun ortaya çıktığı düşünülmektedir.

Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık ölçek ortalamalarının, mesleki unvan değişkenine göre hazırlanan tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 16. Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijital Muhasebe Okuryazarlık Ölçek Ortalamalarının Mesleki Unvan Değişkenine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Mesleki Unvan	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
SMMM	285	148,35	42281,00	1039,000	.332
YMM	9	12,44	1084,00		

Tablo 16 incelendiğinde, muhasebe meslek mensuplarının mesleki unvanları ile dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık ($U=1039,000, p>.05$) yoktur. Muhasebe meslek mensuplarının mesleki unvanlarının dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri üzerinde etki oluşturmadığı ifade edilebilir. İster SMMM, isterse YMM olsun söz konusu meslek mensuplarının yükseköğretim sürecinde ortak bir müfredat dahilinde eğitim aldıkları, mesleğe başladıktan sonraki süreçte de ortak sistemleri kullanmaları nedeniyle böyle bir sonucun elde edildiği söylenebilir.

Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık ölçek ortalamalarının mesleki tecrübe değişkenine göre hazırlanan tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 17. Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijital Muhasebe Okuryazarlık Ölçek Ortalamalarının Mesleki Tecrübe Değişkenine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Mesleki Tecrübe	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
5 Yıldan Az	38	129.36	4	3.23	.520
5-10 Yıl	82	144.02			
11-15 Yıl	81	150.08			
16-20 Yıl	48	161.22			
21 Yıl ve Üzeri	45	149.88			

Tablo 17 incelendiğinde, muhasebe meslek mensuplarının mesleki tecrübeleri ile dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı [$\chi^2(sd=4, n=294) = 3.23, p>.05$] görülmektedir. Bu sonuç, muhasebe meslek mensuplarının mesleki tecrübelerinin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri üzerinde bir etkisinin olmadığını ortaya koymaktadır. Edinilen bu sonuç, dijital sistemlerde meydana gelen değişmelerin bütün muhasebe meslek mensupları arasında ortak bir paydada öğrenilme düzeylerinin aynı anda gerçekleşmesinin etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Tablo 11’de yer alan, yeni teknoloji ve dijital sistemleri öğrenme noktasında muhasebe meslek mensuplarının birincil başvuru kaynağının online materyaller (% 33,3) ve meslek örgütlerinin verdiği eğitimler (% 32,7) olması bu görüşü destekler niteliktedir.

Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık ölçek ortalamalarının mezun olunan lise türü değişkenine ilişkin hazırlanan tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 18. Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijital Muhasebe Okuryazarlık Ölçek Ortalamalarının Mezun Olunan Lise Türü Değişkenine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Lise Türü	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Genel Lise	99	136.82	4	2.63	.622
Meslek Lisesi	136	152.33			
Anadolu Lisesi	49	153.27			
Fen Lisesi	2	183.75			
İmam Hatip Lisesi	8	153.13			

Tablo 18 incelendiğinde, muhasebe meslek mensuplarının mezun oldukları lise türü ile dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı [$\chi^2(sd=4, n=294) = 2.63, p>.05$] görülmektedir. Mezun olunan lise türü değişkenine ilişkin bulgular göz önüne alındığında, muhasebe meslek mensuplarının mezun oldukları lise türünün dijital okuryazarlık düzeyleri üzerinde bir etki meydana getirmediği tespit edilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim kurumlarında verilen ders içeriklerinin çoğunlukla benzer ve meslek liselerinin bu alanda verdiği eğitimin yetersiz olması, bu sonucun önemli nedenleri arasında sayılabilir.

Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık ölçek ortalamalarının yerleşim yeri değişkenine göre hazırlanan tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 19. Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijital Muhasebe Okuryazarlık Ölçek Ortalamalarının Yerleşim Yeri Değişkenine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonuçları

Yerleşim Yeri	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Büyükşehir	196	145.89	2	.301	.860
İl	73	149.22			
İlçe	25	155.12			

Tablo 19 incelendiğinde, muhasebe meslek mensuplarının yerleşim yeri türü ile dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık [$\chi^2(sd=2.n=294) = .301, p>.05$] görülmemektedir. Bu sonuç dahilinde, muhasebe meslek mensuplarının yerleşim yeri türünün dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri üzerinde bir etki meydana getirmediği tespit edilmiştir. İlgili değişkene ilişkin sonucun meydana gelmesinde etkin olan faktörler arasında; günümüzde teknolojik gelişmelerin bölgesel farklılıklardan etkilenmemesi, internete erişim oranının günümüzde köylere kadar ulaşmış olması ve dijital sistemlerin kullanım durumlarının global olması gibi unsurlar yer almaktadır.

Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık ölçek ortalamalarının dijital sistemlerin hayatlarındaki ve mesleklerindeki önem derecesi değişkenine göre hazırlanan tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 20. Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijital Muhasebe Okuryazarlık Ölçek Ortalamalarının Dijital Sistemlerin Hayatlarındaki ve Mesleklerindeki Önem Derecesi Değişkenine İlişkin Kruskal Wallis Testi ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Önem Derecesi	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Hiç Önemli Değil	7	138.50	4	17.46	.002*
Önemli Değil	5	116.00			
Biraz Önemli	14	159.89			
Önemli	64	110.15			
Son Derece Önemli	204	159.45			

p≤.05

Önem Derecesi	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Önemli	64	100.55	6435.50	4355.500	.000*
Son Derece Önemli	204	145.15	29610.50		

p≤.05

Tablo 20 incelendiğinde, muhasebe meslek mensuplarının dijital sistemlerin hayatlarındaki ve mesleklerindeki önem derecesi ile dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu [$\chi^2(sd=4.n=294) = 17.6, p\leq.05$] görülmektedir. Söz konusu farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için gruplar arasında Mann-Whitney U Testi yapılmıştır. Yapılan istatistiksel analiz sonucunda; dijital sistemlerin hayatlarındaki ve mesleklerindeki önem derecesinin son derece önemli olduğu yönünde görüş belirten muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin, dijital sistemlerinin hayatlarında ve mesleklerinde önemli olduğu yönünde görüş belirten muhasebe meslek mensuplarına kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Dijital sistemlerin mesleki hayatlarında önem derecesini bilen muhasebe meslek mensuplarının bunları kullanma, değerlendirme ve yorumlama noktasında daha bilinçli olmalarının bu sonucun meydana gelmesinde etkili olduğu söylenebilir.

Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık ölçek ortalamalarının dijital sistemleri etkin ve verimli kullanmak için eğitim alma değişkenine göre hazırlanan tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 21. Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijital Muhasebe Okuryazarlık Ölçek Ortalamalarının Dijital Sistemleri Etkin ve Verimli Kullanmak İçin Eğitim Alma Değişkenine İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Eğitim Aldınız mı?	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Evet	122	159.30	19434.00	9053.000	.045*
Hayır	172	139.13	23931.00		

p≤.05

Tablo 21 incelendiğinde muhasebe meslek mensuplarının dijital sistemleri etkin ve verimli kullanmak için eğitim alma durumları ile dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farkın olduğu (U=9053.000, p≤.05) tespit edilmiştir. Dijital sistemleri etkin ve verimli kullanmak için eğitim alan muhasebe meslek mensuplarının dijital okuryazarlık ve muhasebe okuryazarlık düzeylerinin, almayanlara kıyasla (doğal olarak) daha yüksek olduğu görülmektedir. Araştırmada elde edilen bulgu ışığında, bu sonucun meydana gelmesinde dijital sistemleri etkin ve verimli kullanma noktasında verilen eğitimlerin, bireylerin dijital sistemleri kullanırken bilgiye erişme, bilgiyi yorumlama ve bu bilgileri sentezleme becerileri kazanmalarının etkili olduğu düşünülmektedir.

Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık ölçek ortalamalarının yeni teknoloji ve dijital sistemleri nasıl öğrendikleri değişkenine göre hazırlanan tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 22. Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijital Muhasebe Okuryazarlık Ölçek Ortalamalarının Yeni Teknoloji ve Dijital Sistemleri Nasıl Öğrendikleri Değişkenine İlişkin Kruskal Wallis Testi ve Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Nasıl Öğrenirsiniz?	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Üniversite Eğitimi	24	181.29	5	18.73	.002*
Arkadaşlar ve Aile	15	190.37			
Online Materyal	98	125.16			
Deneme ve Yanılma Üzerine	43	131.58			
Hiçbir Şey Yapmıyorum	18	148.47			
Meslek Örgütlerinin Verdiği Eğitimlere Katılıyorum	96	162.10			

p≤.05

Nasıl Öğrenirsiniz?	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Üniversite Eğitimi	24	79.48	1907.50	744.500	.005*
Online Materyal	98	57.10	5595.50		
Üniversite Eğitimi	24	40.60	974.50	357.500	.038*
Deneme ve Yanılma Üzerine	43	30.31	1303.50		
Arkadaşlar ve Aile	15	78.43	1176.50	413.500	.006*
Online Materyal	98	53.72	5264.50		
Arkadaşlar ve Aile	15	37.70	565.50	199.500	.029
Deneme ve Yanılma Üzerine	43	26.64	1145.50		
Online Materyal	98	85.01	8331.00	3480.000	.002*
Meslek Örgütlerinin Verdiği Eğitimlere Katılıyorum	96	110.25	10584.00		
Deneme ve Yanılma Üzerine	43	59.40	2554.00	1608.000	.038*
Meslek Örgütlerinin Verdiği Eğitimlere Katılıyorum	96	74.75	7176.00		

p≤.05

Tablo 22 incelendiğinde, muhasebe meslek mensuplarının yeni teknoloji ve dijital sistemleri nasıl öğrendikleri ile dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu [$\chi^2(sd=5, n=294) = 18.73, p \leq .05$] görülmektedir. Oluşan farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla, bütün gruplar arasında Mann-Whitney U Testi yapılmış olup, yapılan istatistiksel analiz sonucunda; yeni teknoloji ve dijital sistemleri, “Üniversite Eğitimi” ile öğrenen meslek mensuplarının “Online Materyal” ve “Deneme Yanılma Üzerine” öğrenen meslek mensuplarına kıyasla, “Arkadaşlar ve Aile” ile öğrenenlerin “Online Materyal” ve “Deneme Yanılma Üzerine” öğrenenlere kıyasla, “Meslek Örgütlerinin Verdiği Eğitimlere Katılarak” öğrenen meslek mensuplarının “Online Materyal” ve “Deneme Yanılma Üzerine” öğrenenlere kıyasla dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, ilgili sonuçların meydana gelmesinde bireylerin yüz-yüze ve bire-bir eğitim faaliyetleri aracılığı ile öğrendikleri bilgilerin daha kalıcı olması, eğitim sırasında bilişsel düzeyde yaşadıkları sorunları o an çözüme kavuşturma adına sorular sorabilmeleri ve birincil ilişkilerin öğrenme düzeyini arttırmasının etkili olduğu söylenebilir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Günümüzde hayatın her evresinde kullanım alanı genişleyen dijital sistemler, hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. İçinde bulunduğumuz bu dönemde, mekandan bağımsız bir şekilde hayata dair pek çok işlem dijital olarak gerçekleştirilmektedir. Hayatın her evresinde yer alan dijital sistemler, muhasebe meslek mensuplarının mesleklerini icra etmeleri aşamasında da büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Günümüzde muhasebe mesleğinde dijital sistemlerin sağladığı bu kolaylıklar, muhasebe meslek mensuplarına iyi birer dijital muhasebe okuryazarı olma sorumluluğunu da yüklemektedir. Dijital muhasebe okuryazarlığı, dijital sistemde bilgilere ulaşma, ulaşılan bilgileri yorumlama ve bu bilgilerden yeni bilgiler üretme süreçlerinin bütününe kapsamaktadır. Yaşadığımız çağda küresel çapta büyük bir bilgi deryası haline gelen dijital ortamlarda en doğru bilgiye ulaşma noktasında genelde dijital okuryazarlık, özel de ise dijital muhasebe okuryazarlığının önemi son derece büyüktür.

Günümüzde dijital okuryazar olma zorunluluğunun artan bir hızla gelişmesi, muhasebe alanında da kendini hissettirmiştir. Bu nedenle meslek mensuplarının sahip oldukları dijital muhasebe okuryazarlık düzeyinin önemi daha da artmıştır. Muhasebe alanında dijital okuryazarlığın vazgeçilmez öneminden dolayı, Kayseri ve Niğde’de faaliyet gösteren meslek mensuplarının (YMM ve SMMM) dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerini tespit etmek ve yapılan tespite ilişkin çözüm önerilerinde bulunabilmek amacıyla bu çalışma kaleme alınmıştır. Bu nedenle önceden belirlenen amaca ulaşabilmek için test tekniğinden yararlanılarak, katılımcıların çeşitli özelliklerine göre durum tespiti yapılmaya çalışılmıştır.

Yapılan bu çalışmada elde edilen bazı sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenmiştir.

Katılımcıların dijital sistemlere ilişkin görüşlerine ait istatistiksel analizler sonucunda; % 69,4’ü dijital sistemlerin hayatlarında ve mesleklerinde son derece önemli olduğunu, % 21,8’inin önemli olduğunu, % 2,4’ünün hiç önemli olmadığını, % 1,7’sinin önemli olmadığını ve % 4,8’inin biraz önemli olduğunu beyan etmiştir. Bu sonuçlara göre katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (% 69,4 + % 21,8 = % 91,2 si) muhasebe okuryazarlığının mesleklerini icra edebilmeleri için gerekli olduğunu belirttikleri görülmektedir. Söz konusu meslek mensuplarının bu oranda ve bu bilinç düzeyinde olmaları, özelinde mesleğin, genelinde ise devletin ve dolayısıyla toplumun geleceği açısından oldukça önemlidir. Meslek mensuplarının sadece % 4,1’i (% 2,4 + % 1,7) mesleklerinde dijital okuryazarlığın önemli olmadığını, % 4,8’i ise biraz önemli olduğunu belirtmiştir. Bu sonuçlar ise, söz konusu meslek mensuplarının bu konudaki bilinç düzeylerinin olmadığını ya da yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır.

Dijital sistemleri etkin ve verimli kullanma konusunda katılımcıların % 58,5’inin eğitim almadığı, sadece yüzde % 41,5’inin eğitim aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu yüzdeler oranlara istinaden muhasebe meslek mensuplarının dijital sistemleri etkin ve verimli kullanma konusunda eğitim almamaları nedeniyle mesleğe adım attıkları ilk zamanlarda çeşitli sorunlarla karşılaştıkları ve bu yaşadıkları sorunları aşma noktasında kişisel çabalarının etkili olduğu tespit edilmiştir.

Yeni teknoloji ve sistemleri öğrenme konusunda katılımcıların % 33,3’ünün online materyallerden faydalandığı, % 32,7’sinin meslek örgütlerinin verdiği eğitimlere katıldığı, % 14,6’sının deneme ve yanılma yolu ile öğrendikleri, % 8,2’sinin üniversite eğitimi ile öğrendikleri, % 6,1’inin yeni teknoloji ve sistemleri öğrenme konusunda hiçbir çaba sarf etmedikleri ve % 5,1’inin aile ve arkadaşlar aracılığı ile öğrendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre katılımcıların önemli bir kısmının yeni teknoloji ve sistemleri öğrenme konusunda bilinçli ve istekli oldukları bu nedenle de farklı yöntemler ile öğrendiklerini beyan ettikleri görülmektedir. Günümüz şartlarında zaman ve maliyet açısından bilgiye ulaşmanın en pratik yolu olan online materyallerden yararlanma alternatifi, yoğun ve stresli mesai şartlarında çalışan muhasebe meslek mensupları tarafından öncelikle en fazla oranda (% 33,3) tercih edilmiştir. Meslek örgütlerinin bu konuda yeterince gayretli oldukları (% 32,7), fakat üniversitelerin bu konuda oldukça yetersiz düzeyde (% 8,2) katkı sağladıkları görülmektedir. Bu nedenle üniversitelerde; genelinde dijital okuryazarlık, özelinde ise muhasebe okuryazarlığı üzerine verilen ders sayısı ve ders saatinin artırılması teorik eğitimin uygulamaya entegre olması için zorunludur. Ayrıca meslek mensuplarının önemli bir kısmının (% 14,6) deneme ve yanılma yolu ile öğrendikleri, kalan

belirli bir kısmın (% 6,1) ise yeni teknoloji ve sistemleri öğrenme konusunda bir çaba sarf etmedikleri ve (% 5,1'nin) aile ve arkadaşlar aracılığı öğrendiklerini belirtmeleri üzerinde durulması gereken başka bir sonuçtur. Dolayısıyla meslek odalarının dijital muhasebe okuryazarlığı noktasında meslek mensuplarının katılımının ve sertifika almanın zorunlu olduğu daha fazla organizasyon düzenlemesi gerektiği düşünülmektedir.

Katılımcıların muhasebe mesleğinde kullanılan dijital sistemlerden memnuniyet ve işleri kolaylaştırma konusunda; e-Fatura % 72,4, e-Defter % 72,4, İnternet Vergi Dairesi % 81,3, Defter Beyan Sistemi % 72,1, e-Beyanname % 82, İnteraktif Vergi Dairesi % 80,3 ve e-Tebligat % 76,5 oranında olumlu yanıt verdikleri tespit edilmiştir. Bu sonuçlar bir taraftan meslek mensuplarının işini kolaylaştırırken, diğer taraftan kayıt dışı ekonominin azaltılması ve bilgi ve vergi muhasebesi açısından büyük önem arz etmektedir.

Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyetleri ile dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olup olmadığına ilişkin yapılan istatistiksel analiz sonucunda, anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Dijital muhasebe okuryazarlığı ile cinsiyet değişkeni arasında farkın meydana gelmemesinde; dijital okuryazarlığın herhangi bir cinsiyet olgusundan farklı olarak bireysel açıdan dijital sistemlerin kullanımı, dijital sistemlerden gelen bilgilerin anlamlandırılması ve yorumlanması süreçlerini içerisinde barındırmanın etkili olduğu düşünülmektedir.

Yaş değişkenine ilişkin yapılan istatistiksel analizler sonucunda, muhasebe meslek mensuplarının yaş düzeyleri ile dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Araştırmada elde edilen bu sonuç ışığında, günümüzde teknolojiye erişimin ve teknolojik ekipmanları kullanma durumunun her yaş seviyesine hitap eden kolaylıkta olmasının farklılığın meydana gelmemesinde etkili olduğu söylenebilir.

Öğrenim düzeyi değişkenine ilişkin olarak, muhasebe meslek mensuplarının öğrenim düzeylerinin dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri üzerinde bir etki meydana getirmediği sonucuna ulaşılmıştır. Yükseköğretim kurumlarında işlenen derslerin büyük çoğunlukla benzerlik göstermesi, meslek odalarının düzenledikleri programların benzer olması, benzer online materyallerden yararlanılması gibi uygulamaların böyle bir sonucun ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Mesleki unvan değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde, muhasebe meslek mensuplarının mesleki unvanları ile dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Muhasebe meslek mensuplarının öğrenim düzeylerinin bu sonucun meydana gelmesinde etkili olduğu düşünülmektedir. Çünkü genel olarak hem SMMM hem de YMM'lerin yükseköğretim sürecinde ortak bir müfredat dahilinde eğitim aldıkları, mesleğe başladıktan sonraki süreçte de ortak sistemleri kullanmalarının bu sonucun oluşmasında etkili olduğu söylenebilir.

Muhasebe meslek mensuplarının sahip oldukları mesleki tecrübe düzeyi ile dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Dijital sistemlerde meydana gelen değişmelerin, bütün muhasebe meslek mensupları arasında ortak bir paydada öğrenilme düzeylerinin aynı anda gerçekleşmesinin, bu sonucun meydana gelmesinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Muhasebe meslek mensuplarının mezun oldukları lise türü ile dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç meslek liselerinin bu alanda verdikleri eğitim konusunda yeterince etkili olmadıklarını veya bu etkinliğin diğer lise mezunları tarafından çeşitli yöntemlerle aldıkları eğitimle kısa sürede kapattıklarını ortaya koymaktadır. Bu sonuç, meslek liselerinin verilen eğitim konusunda ve staj konusunda uygulama ile çok daha etkin hareket etme zorunluluklarını ortaya koymaktadır.

Yerleşim yeri türü değişkenine ilişkin yapılan istatistiksel analizler sonucunda, muhasebe meslek mensuplarının yerleşim yeri türü ile dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna varılmıştır. İlgili değişkene ilişkin sonucun elde edilmesinde; günümüzde teknolojik gelişmelerin bölgesel farklılıklardan önemli sayılabilecek derecede etkilenmemesi, internete erişim oranının köylere kadar ulaşmış olması ve dijital sistemlerin global olarak ortak kaynaklardan beslenmesi gibi faktörlerin etkin olduğu söylenebilir.

Muhasebe meslek mensuplarının dijital sistemlerin hayatlarındaki ve mesleklerindeki önem derecesi ile dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu ve dijital sistemlerin hayatlarındaki ve mesleklerindeki önem derecesinin son derece önemli olduğu yönünde görüş belirten muhasebe meslek mensuplarının, dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin dijital sistemlerinin hayatlarında ve mesleklerinde önemli olduğu yönünde görüş belirten muhasebe meslek mensuplarına kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitle dijital sistemlerin hayatlarında ve mesleki faaliyetlerinde önem derecesini bilen muhasebe meslek mensuplarının bunları kullanma, değerlendirme ve yorumlama noktasında bilinçli olmalarının bu sonucun meydana gelmesinde etkili olduğu söylenebilir.

Dijital sistemleri etkin ve verimli kullanmak için eğitim alma değişkenine ilişkin yapılan istatistiksel analizler sonucunda; dijital sistemleri etkin ve verimli kullanmak için eğitim alma durumu ile dijital muhasebe okuryazarlığı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Dijital sistemleri etkin ve verimli kullanmak için eğitim alan muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin almayanlara kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dijital sistemleri etkin ve verimli kullanma noktasında verilen eğitimlerin, bireylerin dijital sistemleri kullanırken bilgiye erişme, bilgiyi yorumlama ve söz konusu bu bilgileri sentezleme becerisi kazanmalarının bu sonucun meydana gelmesinde etkili olduğu söylenebilir.

Muhasebe meslek mensuplarının yeni teknoloji ve dijital sistemleri nasıl öğrendikleri değişkeni ile dijital muhasebe okuryazarlık düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Yeni teknoloji ve dijital sistemleri; “Üniversite Eğitimi” ile öğrenen meslek mensuplarının “Online Materyal” ve “Deneme Yanılma Üzerine” öğrenen meslek mensuplarına kıyasla, “Arkadaşlar ve Aile” ile öğrenenlerin “Online Materyal” ve “Deneme Yanılma Üzerine” öğrenenlere kıyasla, “Meslek Örgütlerinin Verdiği Eğitimlere Katılarak” öğrenen meslek mensuplarının “Online Materyal” ve “Deneme Yanılma Üzerine” öğrenenlere kıyasla dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda, bireylerin yüz-yüze ve bire-bir eğitimler aracılığı ile öğrendikleri bilgilerin daha kalıcı olması, eğitim sırasında bilişsel düzeyde yaşadıkları sorunları o an çözüme kavuşturma adına sorular sorabilmeleri ve birincil ilişkilerin öğrenme düzeyini arttırmasının ilgili sonucun meydana gelmesinde etkili olduğu söylenebilir.

Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerine ilişkin yapılan istatistiksel analizler sonucunda, dijital muhasebe okuryazarlık ve bilinç düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bilinç ve okuryazarlık düzeyinin bu derece yüksek olması hem meslek mensuplarının işini kolaylaştırmakta hem de kayıtlı ekonomiye katkı sağlamada önemli bir adım olarak değerlendirilmelidir.

Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgular esas alındığında, aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

- Üniversitelerdeki ders programlarına dijitalleşme ile ilgili uygulamaya yönelik özgün derslerin (örneğin, Dijital Muhasebe Okuryazarlığı) konulması, mevcut olanlarda ise ders saatinin artırılması,
- Muhasebe derslerinin mutlaka klasik yöntemlerin yanı sıra bilgisayarlı olarak verilmesi,
- Bu konuda düzenlenecek çeşitli etkinlikler aracılığıyla meslek mensupları ile öğrencilerin bir araya getirilerek uygulama ve tecrübelerin öğrencilere aktarılması,
- Meslek Odaları tarafından bu konuda düzenlenen konferans ve seminerlerin sayısının artırılması ve her yıl güncellenerek belirli tarihlerde tekrarlanması,
- Muhasebe meslek mensuplarının dijital konularda meydana gelen gelişimlerden, yeniliklerden haberdar olabileceği ve bu gelişmelere ilişkin yaşanan sorunların paylaşıldığı forum sitelerinin kurulması,
- Adaylara; meslek mensubu olmak için girmiş oldukları sınavlarda dijitalleşme ve muhasebe okuryazarlığı alanı ile ilgili soruların yöneltilmesi,
- Araştırmanın farklı ölçme araçları ve farklı örneklem gruplarıyla gerçekleştirilmesinin sağlanması ve sonuçların tüm paydaşlarla paylaşılması ve geliştirilmesi.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, N., & Akdoğan, M. U. (2018). Büyük veri-bilişim teknolojisindeki gelişmelerin muhasebe uygulamalarına ve muhasebe mesleğine etkisi. *Muhasebe ve Denetim Bakis. Accounting & Auditing Review*, 18(55), 1-14.
- Akgül, A., & Çevik, O. (2003). *İstatistiksel analiz teknikleri*. Ankara: Emek Ofset.
- Coşkun-Arslan, M., & Karkacier, A. (2019). Dijital dönüşüm sürecinde yönetim muhasebesinin geleceğini etkileyen faktörlere kavramsal bir bakış. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(6), 430-442.
- EuroMoney, (2021). *What is blockchain?* Retrieved from <https://www.euromoney.com/learning/blockchain-explained/what-is-blockchain>.
- İşgüden Kılıç, B., & Anadolu, Z. (2018). Dijital çağın yarattığı muhasebe uygulamalarının muhasebe hilelerinin önlenmesine etkisi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi (MUVU)*, 66-97.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi* (24. bs.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kurnaz, E., Tekbaş, İ., Bozdoğan, T., & Çetin, Ö. O. (2020). Dijitalleşmeyle birlikte muhasebe eğitiminin muhasebe meslek mensupları açısından değerlendirilmesi. *World Of Accounting Science*, 22, 81-96.
- Tabachnick, B.G. & Fidell, L.S. (2013). *Using multivariate statistics (Sixth ed.)* Pearson: Boston.
- Tekbaş, İ. (2018). *Dijital Muhasebe Okuryazarlığı*, Erişim adresi: <http://www.muhasibetr.com/yazarlarimiz/ismailtekbas/029/>
- Tekbaş, İ. (2019). *Muhasebenin dijital dönüşümü ve mali mühendislik*. İstanbul: Hümanist Kitap Yayıncılık
- Tekbaş, İ., Kurnaz, E., & Azaltun, M. (2018). Dijital muhasebe okuryazarlığı: Muhasebe meslek mensupları üzerine bir araştırma. In 5. *International Congress On Accounting and Finance Research (ICAFR)*, Seferihisar, İzmir.
- Tektüfekçi, F. (2017). E-dönüşüm sürecinde e-muhasebe uygulamaları: Türkiye örneği. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 12(1), 79-88.
- TSOfis, (2021). *Dijital Muhasebe Nedir?* Erişim adresi: <https://www.tsofis.com/blog/dijital-muhasebe-nedir>.
- Türker, M. (2018). Dijitalleşme sürecinde küresel muhasebe mesleğinin yeniden şekillenmesine bakış. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(1), 202-235.
- Yılmaz, Z. (2020). Muhasebe denetiminde dijital dönüşüm: denetim yazılımları. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 13(2), 281-308.

Etik Beyanı : Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde ÖHÜİİBF Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir. İlgili çalışmada 03.03.2021 tarih ve 2021/05-01 sayılı Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Etik Kurulu'ndan gerekli izinler alınmıştır.

Yazar Katkıları : 1. Yazar %50, 2. Yazar %50.

Çıkar Beyanı : Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Ethics Statement : The authors declare that ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In case of detection of a contrary situation, ÖHÜİİBF Journal does not have any responsibility and all responsibility belongs to the authors of the study.

Author Contributions : 1st author's contribution rate: 50%, 2nd author's contribution rate: 50%.

Conflict of Interest : There is no conflict of interest between the author.
